

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-45>

УДК 338.45:669(477)

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ТА ЕКСПОРТНОЇ ПОЛІТИКИ У ВІДНОВЛЕННІ І МОДЕРНІЗАЦІЇ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

THE ROLE OF STATE INDUSTRIAL AND EXPORT POLICY IN THE RECOVERY AND MODERNIZATION OF UKRAINE'S METALLURGICAL INDUSTRY

Товстун Віктор Вікторовичздобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 051 «Економіка»,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8341-5974>**Tovstun Viktor**

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

Металургійна промисловість є ключовим сектором економіки України, який до війни 2022 року забезпечував понад 10% ВВП та майже третину експортних надходжень. Повномасштабне військове вторгнення спричинило різке руйнування галузі: знищено провідні меткомбінати (Маріупольський «Азовсталь» та ММК ім. Ілліча, що давали до 40% виробництва), заблоковано морський експорт, виник дефіцит сировини й енергоносіїв. Обсяги виплавки сталі у 2022 р. впали до ~30% від рівня попереднього року, галузь втратила позиції в глобальному рейтингу виробників. Все це актуалізує потребу державної підтримки для відновлення та технологічної модернізації металургії. Метою статті є визначення ролі інструментів державної промислової та експортної політики у післявоєнному відродженні металургійної галузі. У статті проаналізовано поточний стан галузі після 2022 р., розглянуто досвід інших досліджень і ініціатив, окреслено ключові виклики та напрямки політики для їх подолання. Результати дослідження включають обґрунтування конкретних заходів промислової та експортної політики (стимулювання інвестицій, захист внутрішнього виробника, підтримка експорту тощо), необхідних для відбудови металургії України на інноваційних, екологічно чистих засадах.

Ключові слова: металургійна промисловість, промислова політика, експортна політика, відновлення, модернізація.

The article examines the role of state industrial and export policy in the recovery and modernization of Ukraine's metallurgical industry after 2022. The relevance of the topic is determined by the strategic importance of metallurgy for the national economy and by the unprecedented losses caused by the full-scale war, including the destruction of major production facilities, disruption of export logistics, narrowing of domestic demand, and growing pressure on the industry's resource and energy base. Under these conditions, the restoration of metallurgical production should be considered not only as a sectoral task, but also as a prerequisite for broader economic recovery, industrial resilience, and Ukraine's integration into European value chains. The purpose of the study is to substantiate the priority directions of state industrial and export policy aimed at rebuilding production capacity, preserving external markets, and ensuring the technological renewal of the industry on innovative and low-carbon principles. The methodological basis of the research includes structural and comparative analysis, synthesis of analytical materials, examination of sectoral statistics, and generalization of policy approaches to industrial support and export promotion. The paper identifies the key wartime and post-war challenges for Ukrainian metallurgy, including the loss of part of production capacity, severe export contraction, infrastructure bottlenecks, raw material shortages, energy insecurity, and increasing exposure to new environmental and trade barriers in foreign markets. It is argued that effective recovery requires a coordinated policy framework combining investment support, infrastructure rehabilitation, export facilitation, market diversification, and incentives for technological modernization. Particular attention is paid to the prospects of transition from obsolete carbon-intensive production models to electric arc furnace technologies, direct reduced iron production, and broader decarbonization measures, which are essential for improving competitiveness and maintaining long-term access to the European Union market in the context of carbon border regulation. The practical significance of the article lies in the proposed policy priorities, which may be used in designing national industrial recovery programs, investment support mechanisms, export promotion measures, and strategic decisions related to the green transformation of Ukraine's metallurgical sector.

Keywords: metallurgical industry, industrial policy, export policy, economic recovery, modernization.

Постановка проблеми. Металургійна промисловість традиційно відіграє системоутворюючу роль в економіці України. Напередодні повномасштабної війни частка гірничо-металургійного комплексу (ГМК) становила 10–11% ВВП та близько 33% експортної виручки країни. Галузь забезпечувала тисячі робочих місць у монопрофільних містах та генерувала мультиплікативний ефект: один зайнятий у металургії працівник створював роботу для кількох працівників в суміжних секторах. Таким чином, металургія була опорою економічної стабільності, бюджетоформируючим та експортоорієнтованим сектором.

Повномасштабна війна, розв'язана росією у 2022 році, призвела до безпрецедентної кризи в металургії. Бойові дії охопили регіони концентрації металургійних підприємств; зокрема, в Маріуполі були зруйновані та захоплені найбільші комбінати «Азовсталь» і ММК ім. Ілліча, що разом забезпечували до 40% металургійного виробництва країни. Внаслідок цього, а також через блокаду морських портів і розрив логістичних ланцюгів, обсяги виплавки сталі скоротилися на понад 70% – з ~21 млн. т. у 2021 р. до ~6,3 млн. т. у 2022 р. [1]. Виробництво прокату і чавуну також впало на близько 70% порівняно з довоєнним рівнем. Україна вибула зі списку провідних світових виробників сталі, різко звузився внутрішній ринок металопродукції. Галузь опинилася перед загрозою деіндустріалізації, що ставить під удар економічну потужність держави та її експортний потенціал.

За таких умов відродження металургійної промисловості є надзвичайно актуальним завданням державної економічної політики. Відсутність потужної промисловості унеможливить стале економічне зростання, повоєнну відбудову та інтеграцію України до європейського ринку. Державна промислова політика має стати одним із пріоритетів, адже без активної ролі держави навіть після завершення війни відновити індустріальну міць країни буде неможливо [2]. Таким чином, постала наукова проблема визначення оптимальної ролі та інструментів державної промислової і експортної політики у відновленні та модернізації металургійної галузі України в нових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику розвитку металургійної промисловості України в умовах сучасних викликів розглянуто в роботах ряду вітчизняних дослідників та аналітиків. Зокрема, А.М. Даценко провів детальний аналіз сучас-

ного стану металургійної галузі України, вказавши на накопичені структурні проблеми та залежність від кон'юнктурних коливань [2]. В. Агапова проаналізувала шоки, яких зазнала чорна металургія після 24 лютого 2022 р., та заходи підтримки галузі з боку держави і міжнародних партнерів. Вона відзначила катастрофічне падіння виплавки сталі до ~30% від довоєнного рівня 2021 р. та вихід України зі складу топ-15 виробників сталі у світі. Також у публікації на платформі VoxUkraine висвітлено кроки урядів країн-партнерів (ЄС, США) щодо скасування імпортних мит і квот на українську металопродукцію в 2022 р., що підтримало експорт галузі [3].

Аналітики GМК Center у серії оглядів 2022–2025 рр. дослідили трансформації української металургії під впливом війни та перспективи післявоєнного розвитку. Зокрема, А. Шевчук зазначає вимушене суттєве скорочення кількості діючих металургійних підприємств та виробничих потужностей в Україні (з 12 до 6 основних заводів, загальна річна потужність зменшилась з ~42 млн. т. до ~16,5 млн. т.). Водночас він відзначає відносне зростання ефективності й гнучкості тих підприємств, що продовжили роботу, оскільки війна змусила оптимізувати виробничі процеси та впровадити енергоощадні технології. О. М. Каленков у своєму інтерв'ю наголошує, що для розвитку металургійної галузі необхідні значні інвестиції, без яких відбудова виробництва неможлива [4; 5].

Серед інших дослідників варто виокремити напрацювання Центру економічної стратегії (ЦЕС), де в 2024 р. обговорено загрози для української металургії, пов'язані не лише з війною, але й із глобальними трендами – зокрема, високою вуглецевою інтенсивністю вітчизняного виробництва та впровадженням ЄС механізму Carbon Border Adjustment (СВАМ), що може вплинути на експорт української сталі [6]. Ці аспекти створюють додаткові виклики, які потребують врахування в державній політиці. Таким чином, попри наявність досліджень, невирішеними залишаються питання конкретних напрямів державної політики для післявоєнної структурної перебудови і «зеленої» модернізації металургії – саме на них спрямована дана стаття.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність наукових праць, присвячених втратам металургійної галузі, її сучасному стану та окремим аспектам державної підтримки, недостатньо розробленими залишаються питання комп-

лексного поєднання промислової та експортної політики у повоєнному відновленні металургії України. Зокрема, потребують подальшого обґрунтування механізми синхронізації відбудови виробничих потужностей із модернізацією технологічної бази, інструменти державного стимулювання «зеленої» трансформації галузі, а також підходи до збереження та розширення зовнішніх ринків збуту в умовах нових торговельних та екологічних обмежень. Недостатньо дослідженими залишаються і питання координації дій держави, бізнесу та міжнародних партнерів у формуванні цілісної моделі відновлення металургійної промисловості на інноваційних і конкурентоспроможних засадах.

Метою статті є обґрунтування напрямів державної промислової та експортної політики, спрямованих на відновлення і модернізацію металургійної промисловості України в післявоєнний період. Для досягнення цієї мети в роботі поставлено такі завдання: проаналізувати поточний стан і ключові тенденції розвитку металургійної галузі після 2022 року; виявити основні проблеми та стримуючі чинники, що перешкоджають відновленню виробництва; дослідити наявні інструменти та заходи державної промислової і зовнішньоторговельної політики у сфері металургії; сформулювати пропозиції щодо пріоритетних дій держави для стимулювання інвестицій, технологічної модернізації та розширення експортних можливостей української металургії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Війна завдала українській металургії удару безпрецедентного масштабу. За підсумками 2022 р., обсяг виплавки сталі скоротився на 70,7%, до лише 6,3 млн. т. У 2023 р. виробництво залишалося на майже тому самому рівні (6,0 млн. т) [1], що свідчить про стагнацію галузі. Для порівняння, у 2021 р. виплавка сталі складала 21,4 млн. т. [10] – тобто довоєнний рівень був утричі вищим. Різке падіння виробництва пояснюється передусім прямими воєнними втратами: знищенням Маріупольського металургійного комплексу (двох найбільших комбінатів), зупинками інших заводів через небезпеку або пошкодження, проблемами з коксівним вугіллям та електроенергією. Так, комбінат «ArcelorMittal Кривий Ріг» (найбільший сталеплавильний завод, що лишився на підконтрольній території) вимушено працює лише на ~30% своєї сталеплавильної потужності через ризики та перебої з енергопостачанням [11].

В цілому ж у 2022–2023 рр. українські металургійні підприємства використовували менше половини довоєнних виробничих можливостей.

Падіння внутрішнього виробництва супроводжувалося ще стрімкішим спадом експорту металопродукції. Історично експорт був основним напрямом збуту української металургії – до війни за кордон постачалося до 75–80% виробленої сталі. У 2022 р., через блокаду чорноморських портів та загальну дестабілізацію, експорт сталі обвалився майже на 70% за вагою – з 15,7 млн. т. у 2021 р. до 4,8 млн. т. у 2022 р. [12]. Протягом 2023 р. ця негативна динаміка продовжилась: експорт скоротився ще на 32%, до 2,98 млн. т. [2; 8]. Таким чином, у 2023 р. експортні поставки української сталевих продукції становили лише близько 19% від рівня 2021 року. Через це суттєво зменшилася й валютна виручка галузі: за даними Держмитслужби, у 2020 р. експорт чорних металів приносив ~7,7 млрд. дол. США, тоді як у 2024 р. – лише ~4,4 млрд. дол. США (11% від загального експорту товарів) [8; 9]. Частка металургії в структурі експорту впала з ~20% у довоєнному 2021 р. до ~9% у 2024 р. [13]. Головними причинами такого спаду стали втрата доступу до заморських ринків збуту (Азія, Африка, Близький Схід), високі логістичні витрати на сухопутні маршрути до Європи, а також загальне зниження виробництва.

Особливо драматичною була ситуація в перші місяці війни. Морська блокада, встановлена флотом РФ з лютого 2022 р., фактично зупинила традиційні канали експорту залізорудної та металургійної продукції. В результаті українські виробники не могли реалізувати продукцію, навіть якщо вона була вироблена. За оцінками аналітиків, щомісячні втрати потенційного експорту металургійної сировини і продукції через закриття портів становили близько 420 млн. дол. США. Ці втрати включають невідвантажені обсяги: ~1,3 млн. т. залізної руди, ~150 тис. т. чавуну, ~190 тис. т. напівфабрикатів і ~220 тис. т. готового прокату щомісяця [4; 8]. Логістична переорієнтація на сухопутні маршрути (залізницю та автотранспорт до країн ЄС) лише частково компенсувала блокаду – пропускна спроможність західних переходів була обмеженою, до того ж тарифи на перевезення зросли. Наприклад, через вузькі місця на залізниці деякі металургійні підприємства змушені були скоротити випуск продукції або складувати її в очікуванні транспортування.

Попри все, у другій половині 2023 р. намітилися ознаки поступкової стабілізації та навіть часткового відновлення експорту. В серпні 2023 р. Україна оголосила про запуск тимчасового Чорноморського коридору для торгових суден з портів Великої Одеси – після виходу РФ з «зернової угоди» було зроблено односторонню спробу відновити навігацію. Це дозволило кільком суднам із металопродукцією на борту пройти до Босфору восени 2023 р., що фактично відкрило «вікно можливостей» для експортерів сталі [4; 9]. Хоча ризики залишалися високими, часткове розблокування морського шляху сприяло збільшенню поставок в традиційні для України регіони Близького Сходу та Північної Африки у кінці 2023 р. [12].

У підсумку експортні показники 2024 р. продемонстрували певне поживлення: вартісний обсяг експорту чорних металів зріс на 24% порівняно з 2023 р. і досяг 3,8 млрд. дол. США [10] (хоча це все ще на 73% менше рівня 2021 р.). Частка ЄС у структурі експорту української сталевих продукції суттєво зросла – з ~38% у 2021 р. до ~63% у 2024 р. [15], оскільки європейський напрямок залишався основним доступним каналом збуту. Це відбулося як завдяки вільному доступу до ринку ЄС (тимчасове скасування ввезних мит, про що далі), так і через географічну близькість та переорієнтацію логістики на суходіл. Одночасно істотно скоротилася роль інших регіонів – зокрема, поставки в країни Азії та Африки впали через ускладнене транспортування.

Таким чином, нинішній стан української металургії характеризується різким падінням виробництва, критичним скороченням експорту та недовикористанням наявних потужностей. Галузь зазнала колосальних прямих втрат від війни і наразі функціонує далеко нижче довоєнного рівня. У таблиці 1 узагальнено ключові показники, що ілюструють масштаб цих змін. Водночас, поступове при-

стосування підприємств до роботи в умовах війни, певна активізація експорту у 2024 р. та заходи підтримки, впроваджені державою та міжнародними партнерами, дають підстави для обережного оптимізму щодо збереження галузі. Подальше відновлення і розвиток української металургії значною мірою залежать від ефективності державної політики, покликаної усунути перешкоди та забезпечити умови для модернізації.

Як видно з таблиці 1, у післявоєнний період галузь далека від відновлення довоєнних обсягів виробництва та експорту. Негативні тенденції проявилися в усіх аспектах – фізичних показниках, валютній виручці, макроекономічній ролі металургії. Це вказує на необхідність активних дій з боку держави для запобігання подальшій деградації галузі та забезпечення її відродження. Наступні розділи присвячені аналізу того, які інструменти державної промислової та експортної політики вже застосовано та які додаткові заходи потрібні для подолання викликів, з якими зіткнулася українська металургія після 2022 року.

З урахуванням наявних викликів державна промислова політика після 2022 р. має бути зосереджена на відновленні виробництва та його структурній модернізації. Її пріоритетами мають стати, по-перше, інвестиційна підтримка відбудови галузі через механізми страхування воєнних ризиків, пільгове кредитування, державні гарантії та створення спеціальних програм фінансування модернізації за участю міжнародних фінансових інституцій. По-друге, критично важливим є розвиток виробничої, транспортної й енергетичної інфраструктури, зокрема модернізація залізничної логістики, портівих потужностей і систем енергозабезпечення, що дасть змогу підвищити стійкість металургійних підприємств і знизити витрати експортерів. По-третє, державна політика має стимулювати технологічне оновлення галузі шляхом переходу від

Таблиця 1

Динаміка виробництва та експорту сталі України, 2021–2024 рр.

Показник	2021	2022	2023	2024
Виплавка сталі, млн. т.	21,4	6,3	6,0	7,6
Експорт сталі (обсяг), млн. т.	15,7	4,8	3,0	~4,2
Експорт сталі (вартість), млрд. дол. США	~13	~4	~3,1	3,8
Частка сталі в експорті товарів, %	~20	~11	~8-9	~9
Частка металургії у ВВП, %	~6	–	~2	~2-3

Джерело: сформовано автором на основі [4; 6; 7; 9]

застарілих доменних технологій до електро-сталеплавильних і низьковуглецевих рішень, включаючи підтримку декарбонізації, цифровізації виробництва та впровадження інструментів Industry 4.0. По-четверте, важливим напрямом залишається збереження кадрового потенціалу через програми перекваліфікації, підтримку зайнятості та сприяння релокації працівників [1; 3; 13].

Водночас уряд уже демонструє усвідомлення стратегічної ролі промислової політики у повоєнному відновленні. Зокрема, Концепція промислової стратегії України, презентована у 2025 р., орієнтує державну політику на формування конкурентоспроможної, стійкої

та інклюзивної промисловості, визначаючи металургію одним із пріоритетних напрямів розвитку. У цьому контексті відновлення галузі доцільно розглядати не лише як інструмент компенсації воєнних втрат, а і як основу для довгострокового економічного зростання, технологічного оновлення та інтеграції України до європейського промислового простору. У таблиці 2 автор даної наукової статті узагальнює основні виклики, що постали перед металургією України, та відповідні напрями державної політики для їх вирішення.

Далі розглянемо окремо питання експортної політики та технологічної модернізації, які є визначальними для майбутнього укра-

Таблиця 2

**Основні виклики металургійної галузі України після 2022 р.
та інструменти державної політики для їх подолання**

Виклики / Проблеми	Заходи державної політики
Зруйновані та недоступні виробничі потужності (втрачено ~38% довоєнних сталеплавильних потужностей)	– релокація і запуск вцілілих підприємств у безпечних регіонах; – співфінансування реконструкції та пільгове кредитування постраждалих заводів; – залучення іноземних інвестицій у створення нових виробничих потужностей.
Логістичні обмеження експорту (блокада морських портів, пошкодження залізниці) – недоотримання ~420 млн. дол. США експорту щомісяця	– розвиток альтернативної логістики через модернізацію залізничних маршрутів, прикордонних переходів і дунайських портів; – міжнародні переговори щодо функціонування безпечних морських коридорів для експорту металопродукції; – компенсація частини транспортних витрат виробникам для підтримки їх експортної конкурентоспроможності.
Дефіцит сировини та матеріалів (коксівне вугілля, металобрухт, феросплави) – зупинка Покровської шахти (втрата 90% постачань коксу); експорт брухту за кордон	– диверсифікація імпорту коксівного вугілля та формування стратегічних запасів; – обмеження експорту металобрухту й стимулювання його внутрішнього збирання; – підтримка альтернативної сировинної бази для DRI-технологій і низьковуглецевого виробництва.
Торговельні бар'єри на ключових ринках (відновлення імпорتنних мит) – повернення 25% мита США (Sec.232) з 2025 р.; поновлення мита Канади (37,4%) з 2025 р.	– пролонгація «митного безвізу» з ЄС на 2024–2027 рр.; переговори зі США щодо скасування Section 232 або укладення угоди про вільну торгівлю; – переговори з Канадою про подовження пільгового режиму для української сталі; – підтримка диверсифікації експорту через торговельні місії та експортне кредитування.
Недостатні інвестиційні ресурси, потреба в модернізації – відновлення галузі потребує ~62 млрд. дол. США інвестицій до 2040 р.; високий інвестиційний ризик в умовах війни	– фонди відбудови за участю міжнародних партнерів для пільгового кредитування та грантового фінансування проєктів у металургії; – страхування воєнних ризиків стратегічних інвестицій із залученням MIGA та експортно-кредитних агентств країн G7; – податкові стимули для модернізації: звільнення від мита і ПДВ на обладнання, пільги на реінвестований прибуток; – співпраця з ЄС у сфері декарбонізації та включення металургії до пріоритетів повоєнного відновлення.

Джерело: сформовано автором на основі [1; 9; 11; 13; 14]

їнської металургії. Експортна (зовнішньоторговельна) політика держави в умовах війни була націлена передусім на утримання для української металургії доступу до її основних зовнішніх ринків і мінімізацію логістичних перешкод.

Найважливішим результатом експортної дипломатії України стало запровадження Європейським Союзом режиму тимчасового безмитного доступу української металургійної продукції до ринку ЄС. Уже в червні 2022 р. ЄС призупинив дію ввізних мит і кількісних обмежень на імпорт товарів з України, зокрема сталі. Спочатку цей режим було встановлено строком на один рік, однак згодом його продовжили, а у 2023 р. ухвалили рішення пролонгувати безтарифний доступ української сталі до червня 2027 р. [5; 14]. Це дозволило українським виробникам уникнути дії стандартних захисних механізмів ЄС і зберегти доступ до одного з ключових зовнішніх ринків збуту.

Водночас суттєвим чинником підтримки стала зовнішньоторговельна політика США. У 2022 р. американська сторона тимчасово скасувала 25% мито на імпорт української сталі, запроваджене у межах Section 232, а згодом продовжила цей режим до червня 2024 р. [3]. Це дало змогу українським експортерам, зокрема компанії «Інтерпайп», частково компенсувати втрату інших ринків збуту [4]. Однак у лютому 2025 р. зазначене мито було поновлено для всіх країн, включно з Україною [12], що створило ризики скорочення експорту української трубної продукції та послаблення позицій вітчизняних виробників на ринку США [4; 10]. У відповідь Україна ініціювала переговори щодо виключення з-під дії Section 232 або укладення окремої торговельної угоди. Подібні виклики виникли і у відносинах з Канадою, де після завершення дії пільгового режиму могло бути поновлено антидемпінгове мито на українську сталь.

Отже, у 2024–2025 рр. експортна політика України була зосереджена насамперед на збереженні преференційного доступу до ринків ЄС, США та Канади, оскільки саме це визначало можливість підтримання виробництва та валютних надходжень галузі. Поряд із цим, важливим напрямом стало розширення географії експорту через диверсифікацію ринків збуту, зокрема у країнах Близького Сходу та Північної Африки, а також використання інструментів страхування експортних ризиків і часткової компенсації логістичних витрат [5]. У цілому експортна політика України в умовах війни набула ознак гнучкого антикри-

зового інструменту, спрямованого на збереження зовнішніх ринків, підтримку експортерів і формування передумов для повоєнного відновлення металургійної галузі. Саме тому промислова й експортна політика мають реалізовуватися синхронно: перша – забезпечувати відновлення та модернізацію виробництва, друга – гарантувати доступ продукції до зовнішніх ринків.

Післявоєнне відновлення української металургії безпосередньо пов'язане з її технологічною модернізацією. Довоєнна модель розвитку галузі, що характеризувалася домінуванням енергоємних і вуглецевоїнтенсивних технологій, уже не відповідає сучасним ринковим та екологічним вимогам. У цьому контексті руйнування частини застарілих потужностей доцільно розглядати не лише як втрату, а і як передумову для структурного оновлення галузі на основі електросталеплавильних технологій, виробництва прямовідновленого заліза та глибокої декарбонізації. Така трансформація є стратегічно важливою не лише для підвищення ефективності виробництва, а й для збереження довгострокового доступу української металопродукції до ринку ЄС в умовах дії механізму вуглецевого коригування імпорту (CBAM) [10].

Ключовими напрямками модернізації є, по-перше, перехід від доменно-конвертерного циклу до електросталеплавильного виробництва, що дає змогу суттєво знизити викиди CO₂, скоротити залежність від коксівного вугілля та підвищити технологічну гнучкість галузі. По-друге, стратегічного значення набуває розвиток виробництва прямовідновленого заліза (DRI), що дозволяє ефективніше використовувати вітчизняну залізорудну базу, зменшувати вуглецевий слід виробництва та створювати сировинну основу для нової моделі електрометалургії [13; 14].

У перспективі перехід від природного газу до водню в DRI-технологіях може сформувати підґрунтя для розвитку в Україні сегмента «зеленої» металургії та розширення присутності на ринках продукції з високою доданою вартістю.

Реалізація наведених у таблиці 3 проектів здатна докорінно оновити обличчя української металургії протягом наступних 10–15 років. За оцінками експертів, повна «зелена» трансформація сталєвого сектору України потребуватиме близько 25 млрд. дол. США прямих інвестицій у нові печі та DRI-модулі до 2040 р., а також ~45 млрд. дол. США у розвиток відновлювальної енергетики для їх

Таблиця 3

Основні заплановані проекти післявоєнної модернізації металургійної галузі України

Підприємство (група)	Проект модернізації	Потужність	Статус (плани)
Запоріжсталь (Метінвест)	Електросталеплавильний комплекс (ЕАФ)	3,3–3,8 млн. т. сталі / рік	Проектування (початок після війни)
Каметсталь (Метінвест)	Електросталеплавильний комплекс (ЕАФ)	3,2 млн. т. / рік	Проектування (початок після війни)
ДМЗ, Дніпро (ДСН)	Електросталеплавильний комплекс (ЕАФ)	– (не оголошено)	Передпроектні роботи тривають
Метінвест (ГЗК)	Модулі прямого відновлення заліза (DRI)	2 - 2,5 млн. т. заліза / рік	Включено в інвестиційні плани, початок після війни
ArcelorMittal Кривий Ріг	Модулі прямого відновлення заліза (DRI)	2 - 2,5 млн. т. / рік (очікувано)	У планах (ймовірно після 2025 р.)
Інтерпайп Сталь (Дніпро)	(Вже діючий ЕАФ-завод, найсучасніший в Україні)	1,3 млн. т. / рік сталі	–
Дніпроспецсталь (Запоріжжя)	(Діючий ЕАФ-завод спеціальних сталей)	~0,6 млн. т. / рік сталі	–

Джерело: сформовано автором на основі [4; 5; 6; 13; 15]

живлення [14]. Ця сума є значною, але становить лише ~6% від загальних потреб повоєнної відбудови України. Ба більше, успішний «зелений» перехід може принести країні суттєві економічні вигоди: згідно з дослідженнями Оксфордського університету, інвестиції 62 млрд. дол. США у «зелену» металургію в Україні здатні генерувати до 415 млрд. дол. США доданої вартості до 2050 р., що на 164 млрд. дол. США більше, ніж збереження традиційного «вуглецевого» шляху [6; 13; 14]. Іншими словами, модернізація – це не лише про витрати, а й про довгострокові економічні вигоди, включаючи створення тисяч високо-технологічних робочих місць, розвиток суміжних секторів (машинобудування, енергетика) та експорт нової продукції з високою доданою вартістю (наприклад, «зеленої» сталі чи заліза).

Отже, модернізація металургійної промисловості має розглядатися не як окремий технологічний процес, а як стратегічний елемент повоєнного відновлення, підвищення конкурентоспроможності галузі та її інтеграції до європейських виробничих ланцюгів. Саме поєднання електросталеплавильного виробництва, DRI-технологій та екологічної трансформації формує основу для переходу української металургії до нової моделі розвитку.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що українська металургійна промисловість, попри безпрецедентні втрати, зумовлені повномасштабною

війною, зберігає потенціал до відновлення та переходу до якісно нової моделі розвитку. Скорочення обсягів виробництва сталі, експорту та зменшення внеску галузі у формування ВВП стали наслідком руйнування виробничих потужностей, блокади логістичної інфраструктури, дефіциту сировини та енергоресурсів. Водночас виявлені у 2023–2024 рр. ознаки часткової стабілізації свідчать про наявність базових організаційно-виробничих передумов для подальшого відновлення галузі за умови цілеспрямованої та послідовної державної підтримки.

Дослідження підтвердило, що в умовах війни державна промислова політика відіграла визначальну роль у недопущенні системного колапсу металургійного комплексу. Заходи з релокації виробництв, підтримки функціонуючих підприємств, стабілізації сировинного забезпечення та енергопостачання дозволили зберегти критично важливу частину виробничого потенціалу та заклали основу для повоєнної відбудови. Не менш важливою виявилася й експортна політика, яка сприяла збереженню доступу української металопродукції до зовнішніх ринків, частковій компенсації втрати традиційних напрямів збуту та підтриманню валютних надходжень. Це дає підстави розглядати промислову та експортну політику як взаємодоповнювальні складові єдиної стратегії відновлення галузі.

Обґрунтовано, що повоєнне відновлення металургії не повинно зводитися до відтво-

рення довоєнної виробничої моделі. Його стратегічним змістом має стати технологічна модернізація та «зелена» трансформація галузі на основі електросталеплавильних потужностей, DRI-технологій, цифровізації виробництва та низьковуглецевих рішень. Саме такий підхід здатен забезпечити не лише відновлення виробничих обсягів, а й підвищення енергоефективності, екологічності, продуктивності та конкурентоспроможності української металургії, а також її інтеграцію до європейських виробничих ланцюгів і ринків продукції з високою доданою вартістю.

У практичному вимірі це зумовлює необхідність переходу від фрагментарних антикризових рішень до цілісної державної політики відновлення металургійної галузі. Її ключовими напрямками мають стати розроблення державної цільової програми відбудови та модернізації металургії, формування спеціалізованих механізмів фінансування й страхування інвестиційних ризиків, розвиток

транспортної та енергетичної інфраструктури, збереження преференційного доступу до зовнішніх ринків, а також запровадження стимулів для декарбонізації виробництва. При цьому визначальною умовою успіху є координація дій держави, бізнесу та міжнародних партнерів, оскільки лише така модель взаємодії здатна забезпечити концентрацію ресурсів, інституційну узгодженість рішень і довгострокову результативність відновлювальних процесів.

Отже, майбутнє української металургійної промисловості залежить від здатності держави забезпечити не лише відновлення втраченого виробничого потенціалу, а й формування нової моделі розвитку галузі – технологічно сучасної, екологічно орієнтованої, інвестиційно привабливої та експортоспроможної. Саме така стратегія дозволить перетворити металургію з сектора, що зазнав найбільших втрат, на один із ключових драйверів повоєнного економічного зростання України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дзуліт З.П., Андрусак К.А. Виклики металургійної галузі України в умовах сьогодення. / *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2023. № 1(9). С. 261–268.
2. Даценко А. М. Аналіз сучасного стану металургійної галузі України / *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. С. 243–250.
3. Агапова В. Українська металургія після 24 лютого: хто підставить плече атлантові? / *VoxUkraine*. 28.03.2023. URL: <https://voxukraine.org/ukrayinska-metalurgiya-pislya-24-lyutogo-hto-pidstavyt-pleche-atlantovi> (дата звернення: 05.01.2026).
4. Шевчук А. Українська металургія: новий етап розвитку / *GMK Center*. 18.07.2025. URL: <https://gmk.center.ua/posts/ukrayinska-metalurgiya-novij-etap-rozvitku/> (дата звернення: 10.01.2026).
5. Нікіфорова В. Довгострокові фактори і тенденції розвитку металургії України. *Економіка промисловості*. 2022. № 1(97). С. 32–60.
6. Центр економічної стратегії. Що, окрім війни, загрожує українській металургії? 30.10.2024. URL: https://ces.org.ua/threats_to_ukrainian_metallurgy/ (дата звернення: 15.01.2026).
7. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України за 2022 рік. Київ, 2023. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/statystychnyy-shchorichnyk-ukrayiny-2022> (дата звернення: 15.01.2026).
8. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України за 2023 рік. Київ, 2024. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/statystychnyy-shchorichnyk-ukrayiny-2023> (дата звернення: 15.01.2026).
9. Ukraine's metals production, development projects and resources. Reuters. 2025. URL: <https://www.reuters.com/markets/commodities/ukraines-metals-production-development-projects-resources-2025-05-01/> (дата звернення: 12.01.2026).
10. Impact of the Russian-Ukrainian war on the steel industry. SteelRadar. 2025. URL: <https://www.steelradar.com/en/impact-of-the-russian-ukrainian-war-on-the-steel-industry/> (дата звернення: 15.01.2026).
11. Ukraine Steel Exports Report. International Trade Administration (U.S. Department of Commerce). URL: <https://www.trade.gov/data-visualization/ukraine-steel-exports-report> (дата звернення: 18.01.2026).
12. Challenges persist for the Ukrainian steel industry. German Economic Team. NL 197, March-April 2025. URL: <https://www.german-economic-team.com/en/newsletter/challenges-persist-for-the-ukrainian-steel-industry/> (дата звернення: 10.01.2026).
13. Продовження «митного безвізу» для української сталі є надзвичайно важливим Інтерпайп. GMK Center. 2025. 22 травня. URL: <https://gmk.center.ua/news/prodovzhennya-bezmitnogo-rezhimu-dlya-ukrayinskoj-metaloprodukcii-ie-vkraj-vazhlyvim-interpajp/> (дата звернення: 01.12.2025).

14. Mykhnenko V., Devlin A. Why green steel should play a vital role in Ukraine's post-war recovery / World Economic Forum. 05.07.2024. URL: <https://www.weforum.org/stories/2024/07/green-steel-vital-role-ukraine-post-war-recovery/> (дата звернення: 06.02.2026).
15. Metinvest. Annual Report 2024. 2025. URL: <https://metinvestholding.com/Content/Entities/Report/37/en/metinvest-annual-report-2024.pdf> (дата звернення: 12.01.2026).

REFERENCES:

1. Dvulit Z. P., Andrusiak K. A. (2023) Vykyky metalurhiinoi haluzi Ukrainy v umovakh sohodennia [Challenges of the metallurgical industry of Ukraine in the current conditions]. *Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Formation and Problems of Development*, vol. 5, no. 1, pp. 261–268.
2. Datsenko A. M. (2024) Analiz suchasnoho stanu metalurhiinoi haluzi Ukrainy [Analysis of the current state of the metallurgical industry of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 68, pp. 243–250.
3. Ahapova V. (2023) Ukrainska metalurhiia pislia 24 liutoho: khto pidstavyt pleche atlantovi? [Ukrainian metallurgy after February 24: who will lend Atlas a shoulder?]. *VoxUkraine*, March 28. Available at: <https://voxukraine.org/ukrayinska-metalurgiia-pislya-24-lyutogo-hto-pidstavyt-pleche-atlantovi> (accessed January 5, 2026).
4. Shevchuk A. (2025) Ukrainska metalurhiia: novyi etap rozvytku [Ukrainian metallurgy: a new stage of development]. *GMK Center*, July 18. Available at: <https://gmk.center.ua/posts/ukrainska-metalurgiia-novij-etap-rozvytku/> (accessed January 10, 2026).
5. Nikiforova V. (2022) Dovhostrokovi faktory i tendentsii rozvytku metalurhii Ukrainy [Long-term factors and trends of the Ukrainian steel industry development]. *Ekonomika promyslovosti – Economy of Industry*, no. 1(97), pp. 32–60.
6. Tsentr ekonomichnoi stratehii (2024) Shcho, okrim viiny, zahrozhue ukrainskii metalurhii? [What, apart from the war, threatens Ukrainian metallurgy?]. Available at: https://ces.org.ua/threats_to_ukrainian_metallurgy/ (accessed January 15, 2026).
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2023) Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy, 2022 [Statistical Yearbook of Ukraine, 2022]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/publications/statystychnyy-shchorichnyk-ukrayiny-2022> (accessed January 15, 2026).
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2024) Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy, 2023 [Statistical Yearbook of Ukraine, 2023]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/publications/statystychnyy-shchorichnyk-ukrayiny-2023> (accessed January 15, 2026).
9. Reuters (2025) Ukraine's metals production, development projects and resources. May 1. Available at: <https://www.reuters.com/markets/commodities/ukraines-metals-production-development-projects-resources-2025-05-01/> (accessed January 12, 2026).
10. SteelRadar (2025) Impact of the Russian-Ukrainian war on the steel industry. March 5. Available at: <https://www.steelradar.com/en/impact-of-the-russian-ukrainian-war-on-the-steel-industry/> (accessed January 15, 2026).
11. International Trade Administration, U.S. Department of Commerce. Ukraine Steel Exports Report. Available at: <https://www.trade.gov/data-visualization/ukraine-steel-exports-report> (accessed January 18, 2026).
12. Tahmisođlu Y. (2025) Challenges persist for the Ukrainian steel industry. German Economic Team, NL 197, March-April. Available at: <https://www.german-economic-team.com/en/newsletter/challenges-persist-for-the-ukrainian-steel-industry/> (accessed January 10, 2026).
13. Yermolenko H. (2025) Prodovzhennia bezmytnoho rezhymu dlia ukrainskoi metaloproduksii ye vkrai vazhlyvym – Interpipe [Extension of the duty-free regime for Ukrainian steel products is extremely important – Interpipe]. *GMK Center*, May 22. Available at: <https://gmk.center.ua/news/prodovzhennya-bezmitnogo-rezhimu-dlya-ukrainskoi-metaloprodukcii-ie-vkraj-vazhlyvim-interpajp/> (accessed December 1, 2025).
14. Mykhnenko V., Devlin A. (2024) Why green steel should play a vital role in Ukraine's post-war recovery. *World Economic Forum*, July 5. Available at: <https://www.weforum.org/stories/2024/07/green-steel-vital-role-ukraine-post-war-recovery/> (accessed February 6, 2026).
15. Metinvest (2025) Annual Report 2024. Available at: <https://metinvestholding.com/Content/Entities/Report/37/en/metinvest-annual-report-2024.pdf> (accessed January 12, 2026).

Дата надходження статті: 30.03.2026

Дата прийняття статті: 20.04.2026

Дата публікації статті: 27.04.2026